

PERSPECTIVES SOCIOLOGIQUES DE L'ALT BERGUEDA PEL QUE
FA ALS SEUS ADOLESCENTS DE 12 A 16 ANYS. De cara a la
creació d'un Centre d'Ensenyament Secundari a Guardiola
de Berguedà.

I.C.E. - U.P.C.

Í N D E X

- INTRODUCCIÓ. Pàg. 1
- I- LES REALITATS DEMOGRÀFIQUES DE L'ALT BERGUEDA. . . Pàg. 4
 - 1. La població actual
 - 2. Les edats de la població. Distribució per sexes
 - 3. Edats joves i població escolaritzada
 - 4. La comprensió de la llengua catalana
 - 5. L'habitaclle i la infraestructura
 - 6. A manera de síntesi
- II- ENTREVISTES Pàg. 10
- III-CENTRES COHESIONADORS DEL JOVENT DE L'ALT BERGUEDA Pàg. 11
- IV- ELS ADOLESCENTS VISTOS PELS RESPONSABLES Pàg. 13
 - 1. Visió dels joves per part dels grans
 - 2. Relació pares - fills/filles
 - 3. Visió de l'escola actual
 - 4. El futur centre de Guardiola
- V- COM DEFINEIXEN ELS JOVES LA SEVA IDENTITAT I LA SEVA QUOTIDIANITAT Pàg. 23
 - 1. Estudiar o treballar?
 - 2. Després de 8è. que t'agradaria estudiar o practicar
 - 3. La situació dels pares de cara a ells
 - 4. De la col.laboració a les feines de casa
 - 5. El temps lliure
 - 6. El lleure de caps de setmana
 - 7. Participació en la vida col.lectiva dels pobles
- VI- A TALL DE CONCLUSIONS. Pàg. 27
 - 1. La població
 - 2. Relació pares-mestres
 - 3. El bè comú, la participació
 - 4. Aprendre què?. Fer què?
 - 5. El rol masculí/femení
 - 6. Sortir/quedar-se al poble
- AIXÒ NO HA FET MÉS QUE COMENÇAR. Pàg. 30
- APÈNDIX
 - . Models d'entrevista
 - . Models de fitxa de les institucions
 - . Bibliografia

Les expectatives sociològiques de l'Alt Berguedà

Introducció

La subcomarca objecte d'aquesta aproximació analítica es troba definida per una extensió de terreny de 477,48 quilòmetres quadrats i inclou els termes municipals de Bagà, Fígols de Les Mines, Gòsol, Guardiola de Berguedà, La Nou, La Pobla de Lillet, Saldes, Vallcebre i Castellar de N'Hug. La densitat de població d'aquesta subcomarca del Berguedà és de 15,82 habitants per quilòmetre quadrat (molt més baixa que la del conjunt del Berguedà: 34,7); l'abundància i diversitat de boscos i la presència de complexos promontoris muntanyosos, fan que els nuclis habitats siguin una mena d'illa enmig d'un extraordinari paisatge pre-pirinenc d'una bellesa notable. Es per això que la ramaderia, l'explotació forestal i, amb molta menys importància, l'agricultura conviuen amb una important riquesa del subsòl coneguda arreu per l'abundància del lignit, el carbó mineral que ha estat de sempre una important tradició de riquesa de la zona, i la indústria tèxtil vinguda a menys.

Quasi tots els seus nuclis de població tenen elements productius que cal subratllar: Fígols de Les Mines, a més a més del carbó, té ara les instal·lacions esportives d'hivern dels Rasos de Peguera; Saldes les seves mines de carbó que l'any 1.964 comptaven amb 219 miners; La Nou amb els 17 am² de la seva conca de lignit actualment sense explotar; Guardiola de Berguedà també amb les mines de carbó de 600 treballadors i l'estació del ferrocarril de l'Alt Llobregat que va deixar de funcionar el 1.972; Bagà amb la fabricació dels teixits de cotó que funcionaren a ple rendiment fins a mitjans del segle XX i la central elèctrica del Pendís; La Pobla de Lillet que el 1.765 era el tercer lloc de Catalunya de la indústria tèxtil amb els seus 112 telers, passant posteriorment de la llana al cotó i la seda artificial: amb 268 treballadors el 1.964 per a passar a només 68 el 1.970; Vallcebre amb les seves mines de lignit i finalment, Castellar de N'Hug amb la fàbrica de ciment del Clot del Moro que havia arribat a ocupar 200 treballadors.

Per què dur a terme una recerca a una subcomarca considerada regressiva? Quins motius impulsen vers aquesta aproximació?

Coneguda la projectada creació d'un Institut d'ensenyament secundari a Guardiola de Berguedà volíem conèixer el perfil humà i sociològic de l'adolescent de la zona entre 12 i 16 anys, que segurament seria l'alumnat del centre i, es clar, no podíem refiar-nos només de les institucions que poguéssim tenir sinó que volíem verificar totes les afirmacions de la realitat comarcal.

Amb la voluntat d'aproximar-nos el més fidelment possible a la vida i a la quotidianitat d'aquests adolescents, tenim el propòsit de respondre amb coherència als interrogants que entorn dels adolescents ens formulem:

-Quina proespectiva demogràfica es pot fer? Com planificar el futur en funció de les expectatives demogràfiques esperables?

-On es troben majoritàriament els joves? Quins són els seus cohesionants? Quin paper hi juguen els nois i noies d'aquestes edats?

-Què en pensen dels adolescents els qui per un motiu o altre hi tenen un contacte directe? Els mestres, els monitors, els caps dels moviments juvenils, les associacions de pares, el personal d'Església...

-Com defineixen els mateixos nois i noies la seva identitat? Quins projectes d'estudi tenen? Com contrueixen la seva quotidianitat?

Necessitem conèixer i obtenir aquestes informacions, no només per tal de saber del present i el futur d'aquests adolescents, sinó també per tal de verificar i comprendre les seves demandes concretes i poder així cohesionar les diverses intervencions en el món dels joves i projectar unes actuacions que siguin, a més de coherents, fiables pel que es refereix a la seva garantia de futur.

Cadascun d'aquell grup d'interrogants respon als capítols que seguiran. I precisament això fa que la metodologia seguida sigui ben diferent segons el propòsit d'abordar els diversos temes. Adés seran les fonts documentals estadístiques, adés l'entrevista institucional, adés la conversa semidirigida amb els inter-ventors directament vinculats al món juvenil de la subcomarca i, finalment, les entrevistes individuals o grupals amb els mateixos nois i noies objecte del nostre estudi.

Les diverses observacions realitzades prendran unitat quan el laborarem la síntesi que permet fer induccions i generalitzacions a partir dels materials diversos que hauran sortit del nostre treball de camp.

I. Les realitats demogràfiques de l'Alt Berguedà

1. La població actual

Les dades més recents que hem pogut trobar de les diverses fonts informatives consultades pertanyen al mes de desembre de l'any 1.984. Pel que fa a la població global són les següents:

<u>Municipi</u>	<u>Habitants</u>
Bagà	2.147
Fígols	58
Gòsol	201
Guardiola	1.334
La Nou	157
La Pobla	2.005
Saldes	357
Vallcebre	383
Castellar de N'Hug	174

Total de la subcomarca 6.816

Dels nou municipis considerats, n'hi ha dos -Bagà i La Pobla- que apleguen pràcticament les dues terceres parts dels habitants que hi resideixen. De fet, aquests dos i Guardiola són els nuclis més importants d'aquesta subcomarca.

De totes maneres, proposem l'estudi de la seqüència temporal observada des de l'any 1.960. La distribució és la següent:

<u>Municipi</u>	<u>1.960</u>	<u>1.970</u>	<u>1.975</u>	<u>1.980</u>	<u>1.984</u>	<u>1.986</u>
Bagà	2.140	2.335	2.121	2.130	2.147	2.154
Fígols	228	66	58	58	58	38
Gòsol	402	284	231	204	201	187
Guardiola	2.268	1.833	1.460	1.393	1.334	1.312
La Nou	451	244	181	148	157	139
La Pobla	2.732	2.502	2.034	2.003	2.005	1.915
Saldes	1.064	405	297	310	357	339
Vallcebre	944	660	492	374	383	357
Castellar de N'Hug.	422	243	135	157	174	176
	<u>10.921</u>	<u>8.570</u>	<u>7.009</u>	<u>6.778</u>	<u>6.816</u>	<u>6.617</u>

S'observa en el període considerat un descens importantíssim del nombre d'habitants, de fet, entre el 1.960 i el 1.980 la de vallada de la població ha estat d'un 61,1 % i fins el 1.986 la de pèrdua de població ha estat de l'ordre del 65 %.

Entre les dates del primer interval (1.960-1.970) la subcomarca experimenta una pèrdua de població de l'ordre del 27,4%; és a dir més d'una quarta part dels seus habitants. Aquesta línia regressiva segueix tenint la mateixa força la dècada següent (1.970-1.980), concretament un 26,4%. De totes maneres, a partir de l'any 1.980 i en el període dels sis anys considerats, hom té la impressió que aquest procés s'ha aturat, puix que del 1.980 al 1.986 no més s'ha perdut un 2,4% de la població.

Fins aquí, doncs, podem dir que malgrat la forta devallada demogràfica observada, sembla haver arribat aquesta a una saturació i experimentar en aquests moments una concreta estabilitat.

Per altra banda, si fem una lectura horitzontal per municipis, crida l'atenció l'extraordinària devallada de Fígols i Saldes a l'interval que va del 1.960 al 1.970; però, mentre Fígols presenta uns signes clars d'estabilitat, Saldes evidencia la més notable recuperació a partir de l'any 1.975.

La Nou, Vallcebre i Castellar de N'Hug presenten també una devallada important fins el 1.980 precisament per a donar, a partir d'aquesta data, clars símptomes de recuperació, sobretot el darrer, constant, encara que sempre aminorant progressivament la tendència i, pel que fa a La Pobla, demostrant una molt lleugera recuperació a l'interval que va del 1.980 al 1.984.

Finalment, cal dir que Bagà és el municipi que conserva amb més constància la població; fins el 1.975 en una línia regressiva i, a partir d'aquesta data, en una línia lleugerament progressiva.

2. Les edats d'aquesta població. La distribució per sexes.

Si tenim en compte l'edat, l'explotació a que hem tingut accés és la de l'any 1.980; heus aquí la distribució de referència:

<u>Municipi</u>	<u>0-14</u>	<u>14-29</u>	<u>30-44</u>	<u>45-64</u>	<u>+ 65</u>	<u>Total</u>
Bagà	430	555	332	562	251	2.130
Fígols	16	7	7	19	9	58
Gòsol	24	34	35	69	42	204
Guardiola	270	329	193	428	173	1.393
La Nou	22	29	32	41	24	148
La Pobla	351	444	307	540	361	2.003
Saldes	56	84	57	75	38	310
Vallcebre	72	72	68	119	44	375
Castellar de N'Hug	24	37	24	52	20	157
Subcomarca	1.265 (18,7)	1.581 (23,5)	1.005 (15,6)	1.905 (28,-)	962 (14,2)	6.778 (100)

La primera cosa que cal notar és que les dades no evidencien pas un gran envelliment de la població (a nivell global de Catalunya, la població de més de 65 anys es situa entre l'11 i el 12 %).

A grans trets, cal dir que aquesta és una distribució ben esperable a qualsevol indret de Catalunya i que no presenta cap element directament destacable en aquest sentit.

Si tenim en compte la distribució per municipis, s'observa que la població més jove es concentra relativament a Bagà i Fígols i la població més gran, també relativament, a Gòsol i La Pobra.

Es clar que sempre cal recordar que les dades que fem fet servir fan referència a la població censada a cada poble, no pas a la que hi viu realment, i això pot conduir a algun error.

Pel que fa a les diferències per sexe, cal dir que a la subcomarca hi ha ben poques diferències ja que el 50,5 % són homes i el 49,5 % dones. L'únic fet destacable és que a Guardiola i a La Pobra aquesta relació és lleugerament favorable a les dones (50,5% a La Pobra i 51,6% a Guardiola); no hem trobat més dades que mereixin ser posades en relleu. (Tot plegat referit a l'any 1.983).

3. Les edats joves i la població escolaritzada

La informació que segueix és relativa a l'any 1.981. Heus aquí el quadre de referència:

<u>Municipi</u>	<u>5-9</u>	<u>10-14</u>	<u>15-19</u>	<u>Total</u>	places de	
					<u>Preescolar</u>	<u>EGB</u>
Bagà	137	127	201	465	69	216
Fígols	4	12	4	20	-	-
Gòsol	8	7	12	27	2	7
Guardiola	104	81	123	308	45	130
La Nou	9	8	13	30	-	-
La Pobra	108	110	145	363	51	167
Saldes	9	30	25	64	7	27
Vallcebre	23	27	28	78	2	37
Castellar de N'Hug	5	4	20	25	1	9
Subcomarca	407	402	571	1.580	177	593

Se'ns confirma plenament el fet que la relativa abundància de població jove s'ubica a Bagà, Fígols i Guardiola (pel que fa a la proporció dels joves de 5 a 19 anys a tota la subcomarca és del 20,5%, en aquestes poblacions és de 21,8, 34,4 i 22,1% respect.).

Els contingents importants de població en edat d'ensenyament obligatori venen donats per aquest ordre: Bagà, La Pobra i Guardiola; aquestes tres poblacions tenen el 83% de la població en edat de l'EGB.

Per altra banda, hom té la impressió que, sense poder parlar d'un dèficit real de places a EGB (ens manquen massa dades per a poder-ho afirmar), almenys sí que podem dir que a la subcomarca considerada hi ha una oferta de places a EGB força inferior a la població que efectivament es troba en edat d'escolarització. Això ho diem amb les màximes precaucions, conscients que hi ha massa elements que se'ns escapen en l'anàlisi precedent. Per exemple, no sabem res de la mobilitat escolar.

4. La comprensió de la llengua catalana

Referit a l'any 1.981, tenim una dada relativa a les persones que diuen no entendre el català que ens sembla prou interessant; precisament, del fet que no disposem de dades sobre els moviments migratoris, aquesta dada il·lustra indirectament sobre les persones recentment vingudes a la subcomarca i que encara tenen dificultats de comprensió de la llengua autòctona. La distribució és aquesta:

<u>Municipi</u>	<u>Diuen no entendre el català</u>	
	<u>Freqüència</u>	<u>Freqüència relativa a la població que habita al municipi</u>
Bagà	179	8,4 %
Fígols	1	1,7 %
Gòsol	5	2,4 %
Guardiola	85	6,1 %
La Nou	3	2,- %
La Pobla	131	6,5 %
Saldes	29	8,1 %
Vallcebre	13	3,5 %
Castellar de N'Hug	4	2,2 %
Subcomarca	450	6,7 %

En un context on no comprendre el català es fa força difícil, els municipis de Bagà i Saldes són els que ostenten un índex d'incomprensió lleugerament més elevat; la mineria i la indústria podrien donar raó d'aquesta incomprensió recent (encara que, a vegades, als nostres pobles la presència d'una caserna de guàrdia civil pot explicar sobradament la dada constatada).

5. L'habitable i la infraestructura que defineix la qualitat de vida

Entrem ara en un anàlisi complementària que ens acosta a la definició socio-econòmica de la subcomarca objecte d'aquest estudi: l'ús de l'habitable (dades del 1.981) i alguns indicadors refe-

Pel que fa l'ús de l'habitable, disposem de les dades següents:

<u>Municipi</u>	<u>1ª residència</u>	<u>2ª residèn.+desocupats</u>	<u>Total</u>
Bagà	631	189	820
Fígols	14	27	41
Gòsol	65	106	171
Guardiola	439	276	715
La Nou	38	132	170
La Pobla	633	252	885
Saldes	81	264	345
Vallcebre	110	138	248
Castellar de N'Hug	56	356	412
Subcomarca	2.067	1.740	3.807

Aquesta distribució ens fa veure immediatament el següent:

-L'índex d'habitants/habitable és de 3,3 per a tota la subcomarca. Però Fígols i La Nou incrementen aquesta densitat fins els 4.1 hab./habitable. En principi, hem de considerar aquesta concentració de persones com a molt raonable.

-On més habitacle hi ha que no s'empra habitualment és a Castellar de N'Hug (115,7%), La Nou (77,6%), Fígols (66%) i Vallcebre (55,6%), mentre que al conjunt de la subcomarca aquesta dada arriba a l'índex del 40,7%.

-On hi predomina més l'habitable de primera residència és a Bagà (76,9%) i a La Pobla (71,5%), en quant al percentatge global per a la subcomarca d'aquesta primera residència és el del 59,2%.

Disposem finalment, d'alguns indicadors que es refereixen a la qualitat de vida de la població considerada: les oficines bancàries, les caixes d'estalvi, el nombre de telèfons, el de vehicles-turismes, les places d'hotel i les oficines de farmàcia. El quadre que segueix ho explica:

<u>Municipi</u>	<u>Bancs</u>	<u>Caixes</u>	<u>Telèf.</u>	<u>Turismes</u>	<u>pl.d'hotel</u>	<u>farmàc.</u>
Bagà	2	3	195	447	44	1
Fígols			6	19		
Gòsol			40	40	52	
Guardiola	1	4	237	396		1
La Nou			28	45		
La Pobla		2	260	387	77	1
Saldes			27	69	30	
Vallcebre		1	28	141	102	
Castellar de N'Hug.			26	37	74	
Subcòmarca	3	10	847	1.581	379	3

Aquestes distribucions ens sugereixen els comentaris següents:

- Cal ponderar la importància relativa de les Caixes (83,3%) sobre els bancs a la comarca considerada. La proporció de les Caixes d'estalvi a Barcelona i les seves comarques és de 47,7%.

- La relació dels telèfons (sense tenir en compte els aparells que són d'ús industrial) és de 2,44 vivendes/telèfon. És una relació força gran que disminueix a Bagà, Saldes i Vallcebre on la proporció vivendes/telèfon arriba a 3 i adhuc sobrepassa aquesta relació.

- El nombre de turismes és important: la ratio de la subcomarca es situa a 233,3/1.000 habitants. La proporció s'intensifica a Vallcebre (376 per 1.000), Fígols (327,6), La Nou (304,1) i Guardiola (284,3).

- Les places d'hotel i les farmàcies queda com una dada purament descriptiva.

6. A manera de síntesi

a) la subcomarca estudiada ha seguit un procés regressiu definit fins el 1.980; a partir d'aquesta dada aquell procés s'ha aturat i adhuc manifesta uns concrets indicis de recuperació.

b) La població que hi habita manifesta una certa estabilitat malgrat tot, no donant ni símptomes d'envelliment ni de rejuveniment; evidencia un procés reproductiu esperable en una gran part de Catalunya.

c) Bagà, La Pobla i Guardiola són els municipis que proporcionen la major part de la població escolaritzable, en un context en el que sembla que l'oferta de places escolars és inferior a la població potencialment demandant. (desconeixem massa dades per a poder afirmar categòricament aquesta tendència).

- d) La comprensió de la llengua catalana a la subcomarca és molt gran, constituint els dèficits observats unes veritables excepcions.

e) Hi ha una notable proporció d'habitacles no emprats com a primera residència. N'hi ha molts de desocupats (quasi la quarta part, quan per a la globalitat de Catalunya és només el 8,8%) i força l'ús dels quals és la segona residència (a Catalunya el 5,9%).

f) Hi ha indicadors (comunicacions telefòniques i parc de turismes) que manifesten un estàndard de vida on l'absència de comunicacions obliga l'ús del vehicle privat i, per tant, dona l'apariència d'una alta qualitat de vida; de fet, donades les condicions presents, aquests indicadors revelen més aviat una veritable necessitat i el que podria semblar, en principi, definitori o indicatiu d'un important estàndard, esdevé un requisit indispensable.

II. ENTREVISTES

Les entrevistes han estat realitzades mitjançant tres models diferents segons el sector entrevistat (incloses en l'apèndix):

Model 1. adreçades als dirigents de les institucions amb participació de nens de 12 a 16 anys, associacions de pares i ajuntaments.

Model 2. adreçat als educadors de 8^è d'E.G.B.

Model 3. adreçades als propis adolescents.

De les institucions, ajuntaments i associacions de pares esmentades varem elaborar una fitxa (model a l'apèndix) per tal de tenir-ne un petit inventari.

Hem entrevistat un total de 104 persones:

- Vuit representants dels Ajuntaments de: La Pobla de Lillet, Bagà, Guardiola de Berguedà, La Nou de Berguedà, Castellar de N'Hug, Saldes, Gòsol i Vallcebre.

- Dos presidents de les associacions de Pares de Bagà i Guardiola de Berguedà.

- Vuit dirigents d'institucions culturals, l'esport i el lleure on hi participen nens de 12 a 16 anys:

Grup excursionista "Les Cabretes", Esbart "Sant Llorenç" i Sala de Lectura "Sant Jordi" de Guardiola de Berguedà; Grup esplai "Bastareny" de Bagà-Guardiola de Berguedà; Esbart Cadí, Parroquia -"Hora 3", Club Tennis Taula Bagà, Coral infantil "Cantaires del Cadí" de Bagà.

- Sis mestres de 8^è d'E.G.B. dels pobles de: Bagà, Guardiola de Berguedà, Gòsol, Saldes, Vallcebre i La Pobla de Lillet.

- Vuitanta nens de 8^è d'E.G.B. de: Bagà, Guardiola de Berguedà, Gòsol, Saldes, Vallcebre, La Pobla de Lillet.

III. Com són els centres cohesionadors del jovent de l'alt Berguedà.

Els AJUNTAMENTS consultats diuen, en general, que no es fa massa cosa pel jovent, encara que assenyalen que hi ha més dedicació que abans des de les últimes eleccions.

Un dels ajuntaments resalta que la intervenció dels pares a l'escola dóna més possibilitats a que el poble -Ajuntament etc.- pugui fer més coses que abans pel jovent.

Les ASSOCIACIONS DE PARES diuen que la seva funció principal és integrar-se a l'escola i treballar conjuntament. Tenen una vigència de 8-10 anys; es renoven cada quatre anys.

Les INSTITUCIONS amb les que hem entrat en contacte són, principalment de tipus cultural, seguit de les d'excursionisme i esport i les de lleure.

Resalta el fet que als pobles més petits no hi ha institucions adreçades al jovent d'aquesta edat.

De les 8 consultades n'hi ha tres més aviat de totes les edats i la resta són per a joves i nens exclusivament.

La participació de nens de 12 - 16 anys a les institucions esmentades és considerable, donat que la majoria demanen la participació d'aquesta edat en concret. Per altra banda, els nens s'hi apunten pel seu compte.

En algunes d'aquestes institucions hi participen majoritàriament els nens -tennis taula, etc- i en altres les nenes -esbart...-, encara que estiguin pensades per a ser mixtes. Això pot portar-ho el tipus d'activitat que s'hi realitza.

Algunes d'aquestes institucions no tenen un àmbit exclusivament local, sinó que també hi poden participar nens de pobles veïns.

La meitat es van fundar en els darrers sis anys; la resta són anteriors - fins i tot n'hi ha una dels anys 50-.

Observem que no hi ha gaire connexió entre les institucions, més aviat cada una està centrada en el seu àmbit i entorn concret.

Algunes d'elles tenen una única finalitat principal (ex. assajar-ballar, entrenar-jugar...) i només es fan activitats adreçades a aquestes finalitats, per tant, l'assistència dels nens té un major grau d'obligatorietat i les normes -d'assistència, etc- són més rígides.

Els dirigents d'aquestes institucions solen opinar dels nens només respecte l'àmbit institucional, és a dir, tenen una visió més aviat "restringida" dels nens que tracten.

En altres institucions, encara que hi hagi un objectiu primordial, tenen un ventall més gran de possibilitats a realitzar; els nois i noies tenen un marge més ampli pel que fa a l'assistència i la participació. Notem que la majoria dels dirigents d'aquestes institucions tenen opinions més globals sobre els nens.

IV. Els adolescents vistos pels responsables.

Introducció

Ens semblava sumament important d'abordar indirectament la realitat social dels nois i noies entre 12 i 16 anys partint de la visió que en tenen els qui se n'ocupen.

Efectivament, s'ha parlat amb una vintena de persones que recobreixen les funcions següents:

8 batlles o representants de l'ajuntament d'aquelles poblacions dintre la subcomarca.

6 mestres exercint a les escoles actualment.

2 responsables d'associacions de pares d'escola.

8 responsables d'institucions culturals, esportives o de temps lliure.

Els trets comuns d'aquestes persones eren tres:

a) Tots ells, per un motiu o altre, es troben estretament vinculats a la vida dels joves des d'una o altra dimensió.

b) Es tracta, la majoria, de persones que són residents habituals de la subcomarca i, per tant, conviuen amb els joves.

c) Pel seu caràcter públic i alguns d'ells representants de col·lectivitats es troben investits d'autoritat per a poder parlar del tema amb un gran coneixement de causa i una visió de globalitat.

La síntesi que segueix es manté molt fidel al que han dit els nostres interlocutors. Per la nostra banda, ens hem limitat a donar forma literària al conjunt de converses que hem mantingut amb tots ells. Hem fet especial incís en allò que és més general, intentant d'eleva a categoria allò que és més generalitzable i constant en els temes controvertits. Una cosa certa és que hem bandejat les opinions que, pel seu caràcter puntual, quedaven reduïdes a nivell anecdòtic.

1. La visió dels joves per part dels grans.

L'edat dels 12 als 16 anys és un període de la vida evolutiva d'un infant marcat en part per una influència forta de la socialització primària, tant la família com l'escola, i en part es troba a l'inici d'una inserció progressiva en el món dels iguals que genera altres perspectives i nous models d'identificació. Es per això que la visió dels adults és tan sumament interessant ja que la interpretació de la vida juvenil passa per un intent analític de la realitat grupal dels col·lectius juvenils.

Troblem que, al costat de les desqualificacions sistemàtiques (passius, apàtics, no participatius, poc creatius, poca iniciativa pròpia, irresponsables, poc madurs, poc constants en la feina escolar, força desordenats, força crítics, indisciplinats, agressius amb tendències destructives), hi ha un important recull d'aspectes més qualificants i optimistes (sincers, espontanis, sociables, extrovertits, espavilats, desperts, ganes de fer coses); ambdues postures s'expliquen, no solament perquè els adults tenim tendència a mirar-nos els joves des d'una perspectiva defensiva, sinó perquè oblidem determinats aspectes analítics que poden donar una interpretació d'un món que no es comprèn amb immediatesa i amb facilitat.

Els nostres interlocutors, o com a mínim algun d'ells, s'han preocupat certament d'emmarcar el món dels joves dintre dels paràmetres del context social, familiar i econòmic que els ha tocat viure i és per això que el discurs que segueix és el fidel reflex dels testimoniatges recollits dels nostres diversos informants.

a) La identitat social dels joves d'aquestes edats ve definida com una edat difícil, ja que el nen i la nena comencen a esdevenir una persona adulta. La característica més singular és la que defineix aquesta etapa juvenil com un moment de transició a l'edat adulta.

Hi ha l'inici d'un caminar pel seu compte i la seva identitat és poc definida; ells mateixos no s'entenen i qualsevulla intervenció està exposada al fracàs. Els nois i noies estan desconcertats i es troben en una mena de buit.

"Hi ha un trencament de l'escola a res a l'acabar vuitè", ha dit algú.

"De moment tenen la vida solucionada i, per tant, la responsabilitat no els fa massa falta... Abans, com que s'havien de posar a treballar tot seguit, ja agafaven una altra actitud davant la vida", dirà un mestre.

"Crítics ho són molt; però una crítica destructiva. Es pensen que la seva actitud és la bona i que no n'hi ha cap d'altra a considerar", dirà també un mestre.

b) Un altre problema que afecta els nois i noies d'aquestes edats és de caràcter més estructural. Així ho expressa una associació de pares:

"A l'escola canvien sovint de mestres i això influeix molt ja que s'han d'acostumar a nous hàbits, idees, sistemes de treball... Es difícil portar a terme un treball rutinari per causa de la dispersió...".

Això comporta que, tot i tenir ganes de fer coses, no saben massa què és el que els agrada realment. Els qui són constants i responsables en els entrenaments, als assaigs de ballet o altres activitats, són els que més bé van a l'escola. Hi ha també la diferència nascuda i generada per l'adquisició d'uns hàbits adquirits; és així com es veu que els que han estudiat tenen més capacitat d'abstracció i fan córrer la imaginació i els qui no ho han fet tenen un pensament més concret, no dedueixen tant, llegeixen menys i tenen més dificultat per a treure conseqüències lògiques.

Davant del panorama, hi ha qui arriba a pensar que treballar en aquesta edat és perdre el temps, donat que aquesta és una època clau de la seva personalitat. Aquests consideren que l'única cosa de profit que poden fer els nois i noies és estudiar per aprendre en tant que les facultats mentals estan més preparades. Es força general que els interlocutors es decantin a creure que és millor que els nois i noies estudiïn que no treballin.

c) En tot això hi ha un problema de fons i és el debat originat entorn de les activitats extraescolars.

Uns pensen que l'ocupació extraescolar és excessiva (cosir, mecanografia, gimnàstica, ballet, esport, música, etc) i que és francament agobiant àdhuc condicionant per a trobar temps pel joc.

D'altres veuen que aquestes activitats d'oci no són ben muntades: hi ha poques opcions i no són aprofitades massivament. Des d'aleshores, els que participen en associacions solen fer moltes activitats de temps lliure i els qui no estan associats no fan gairebé res.

Hi ha qui analitza amb més profunditat la situació:

"Jo no veig gaire bé el lleure que té el jovent; però ells no en tenen cap culpa, ja que han trobat la societat així. Són víctimes d'una societat que ja és poc creativa".

Els nois i noies que no participen, en definitiva s'avorreixen. D'una banda, tenen pocs al·licients i, de l'altra, potser falta infraestructura. Aquest és un peix que es mossega la cua, doncs els joves acaben no tenint iniciatives i no fent demandes.

"No tenen la iniciativa ni per a plantejar solucions, per a suggerir coses noves. Potser hi ha un sentiment d'inutilitat i s'acomoden a la situació en la qual viuen sense cercar què més", dirà un batlle.

I un responsable d'entitat diu amb agudesa comparant la situació present amb èpoques no gaire llunyanes:

"Abans la gent s'organitzaven les coses i... es divertien. Ara ells no ho fan i ningú les organitza tampoc; no s'ha fet gair res si descomptem bars i "discos". Ara hi ha més opcions a triar, però poques d'autèntica cultura popular.

Es així com es constata que els nens, en sortir de l'escola, van al carrer, a casa a veure la televisió o el vídeo (amb més pel·lícules que programes d'ordre informatiu o cultural), o al bar a passar l'estona. També hi ha qui va a la biblioteca, a l'esbart, a fer esport o a jugar a les màquines. I, quan tindran 15 o 16 anys, a la discoteca. Tots, en general, els diumenges sortiran del poble.

d) Sembla que el component classe social juga un important i trascendental paper: a les famílies de classe mitjana els fills solen acaparar les activitats extraescolars, mentre que els fills de classes socials modestes, es mouen en el dilema de o fer esport o estar-se al carrer.

Malgrat el pes de la classe social de pertinença, el cert és que tant els estudis com les activitats extraescolars es fan per part dels nois i de les noies d'una manera obligada, per ocupar el temps. No mostren massa interès i, conseqüentment, amb una certa incapacitat per organitzar-se per si mateixos.

e) Pel que fa als desitjos, tothom veu clara la necessitat de que els joves es dediquin ara a estudiar, almenys a partir d'una base d'estudis, i que ja es preocuparan de treballar més endavant.

Alguns interlocutors projecten els seus desitjos en el marc institucional en el que els tracten i és per això que els voldrien més responsables i constants en les diverses activitats que duen a terme, convençuts que això els pot servir més tard tant per l'estudi com pel treball i, també, d'aquesta manera podran arribar a trobar models d'identificació adequats si són conscients que hi ha persones que dediquen el seu temps a ells.

D'altres, de manera més general, els voldrien més participatius, més actius, fent més coses pel poble, que fossin més protagonistes de tot el que es fa. Que sabessin definir-se de cara al que poden o no poden fer, que confiessin en la seva capacitat d'improvització i tenint una clara estimació de la natura.

Per part dels adults, encara, no deixa de manifestar-se una forta preocupació davant l'interrogant de saber quin serà el lloc de treball d'aquests joves.

f) Crida l'atenció el balanç globalment més favorable i no tant matisat, llevat d'alguna excepció, que dóna aquesta perspectiva d'adults respecte dels joves als pobles petits, tant per la part de batlles com de mestres: fan més esport, són espavilats, desperts, desenvolupen la seva persona amb una visió de totalitat, més responsables en tant que no estan tan enlluernats com a ciutat, no es desentenent del poble, són treballadors a l'escola, constants, espontanis i tranquils.

Per altra banda, els nostres interlocutors creuen que seria convenient que aprenguessin un ofici perquè no tothom és bo per a estudiar i als pobles cal saber fer una mica de tot i estar al corrent de tot. En aquest sentit, estan massa condicionats a continuar la feina dels pares i, si volen fer alguna cosa nova, no coneixen els medis ni la manera de poder-ho desenvolupar.

També als pobles petits sembla que, malgrat saber treballar en grup, els costa relacionar-se amb persones de fora o que pertanyin a un altre ambient.

2. La relació dels pares respecte dels seus fills o filles.

La primera cosa que es destaca és un cert lligam o correlació entre els pares que es preocupen per la marxa dels seus fills i els nois o noies que donen un alt rendiment a l'escola; la relació és forta, encara que aquesta preocupació dels pares és més aviat excepcional.

Precisament la tònica general és una intervenció relativament escassa per part dels pares, segons opinen els mestres, d'una banda no participen en les reunions d'escola en les que es parla de temes relacionats amb l'aprenentatge escolar i, d'altra banda, es dóna una pobresa sistemàtica d'estimulació i d'interès per a ajudar els seus fills (per exemple, ni es preocupen de si els fills han faltat a un assaig de ballet o a un entrenament esportiu).

"A vegades ens hem trobat que han fallat per la Festa Major, perquè els pares han sortit de vacances", duen els del esbart.

Aquesta manca d'interès va lligada a la dificultat de comprensió dels mateixos estudis: no se'n descobreix la rendabilitat. D'aquí neix la major preferència de que els fills es quedin a treballar a casa quan acabin la bàsica. L'escola esdevé aleshores una veritable guarderia per a entreteniment en desconexió de l'activitat que allà es realitza.

Segons els mestres, això s'aguditzava als pobles petits en els que s'observa una relació de subjecció a casa i on els pares fan treballar els seus fills ja ara, en el període d'escolarització. Aleshores, s'explica el fet constatat pels educadors, en el sentit que els pares manifesten un cert interès per tot el que es fa a l'escola, ja que almenys en parlen, però aquest interès és completament passiu: estan d'acord amb el que els mestres proposen i no hi ha mai interferències de cap mena.

Els pares, de fet, viuen el seu propi món i estan molt ocupats; és una manera de viure molt diferent de fa anys i és per això que no saben què es fa a l'escola i estan sempre d'acord amb el que es proposa des de la mateixa.

Hi ha encara qui pensa que aquesta intervenció dels pares, quan es dona, és més aviat negativa:

"A molts joves (àdhuc de 17 anys) no sols no els deixen anar a dormir fora, sinó que ni els deixen anar a les sortides. La gent del poble en general, però sobretot la gent gran, respon molt poc: estan molt deslligats de la natura -tot i vivint aquí- i té més èxit tot el que sigui una cosa comercial", diran des de l'entitat excursionista.

Això, diuen els nostres informants, revela que no s'estimula els joves per a una capacitat de decisió ni responsabilitat personal i autònoma i que aquesta situació bloqueja als fills en un context de malestar general provocat per la inestabilitat econòmica en què es viu.

3. La visió de l'escola actual.

L'escola per a tothom és una qüestió de molta importància ciutadana i, per tant, pesa molt dintre del poble: aleshores, cal dedicar-hi diners i atencions. El cert és que a ningú deixa indiferent.

Precisament, una de les grans dificultats d'adequació de l'escola és la manca de mitjants, tant pel que fa als equipaments com als recursos: les limitacions són alhora una conseqüència. L'escola té uns objectius sovint adequats que no pot assolir perquè aquelles limitacions generen un baix nivell de la classe.

Per a alguns, una de les tendències més elogioses de l'escola actual és la particular incidència en voler educar més que instruir:

"Els mestres tenen clar que s'ha d'educar més que instruir. L'escola intenta crear hàbits més que no pas donar continguts i els pares no entenen aquest trencament amb l'escola tradicional".

Però, per la majoria, l'escola actual és molt criticable des del punt de vista dels continguts, de la metodologia, del programa, dels objectius i de les actituds i aptituds dels mestres.

Pel que fa als continguts, es creu que s'incideix massa en la instrucció i es descuida l'educació; aquesta és una exigència que ve donada per l'accés al BUP. Des d'aleshores, es basa tot massa en el llibre de text i els alumnes no surten tan preparats com abans. Manquen continguts pràctics que siguin útils per a la vida pels casos que no projecten seguir estudiant.

Els continguts programats no responen a interessos concrets dels alumnes i les insuficiències dels programes no recobreixen el camp d'allò que els preocupa i que desperta motivació.

"Trobo que l'ensenyament actual no està ben enfocat i no vull pas dir que sigui culpa dels mestres, sinó del sistema; el sistema convencional era millor. Un exemple podria ésser l'àrea de socials. Anteriorment no s'ensenyava res de la comarca; però ara és al revés: s'ensenya gairebé tot d'aquí i de fora només un 5 o un 10 %. És passar d'un extrem a l'altre. Hi hauria d'haver un terme mig", diu una associació de pares.

Sembla que l'escola hauria d'incidir en coses més pràctiques, que interessin realment els alumnes; no cenyir-se només al llibre de text i barrejar més la teoria i la pràctica. El que és abstracte ha de venir més endavant i partint de l'entorn immediat dels alumnes i dels seus interessos.

Pel que es refereix a la metodologia, el programa i els objectius, es denuncia la inconcreció i la manca d'adequació dels mateixos ja des dels estudis de magisteri. S'imposa a tots uns idèntics coneixements i això es tradueix en fracàs escolar. S'estimula massa la competitivitat, l'ésser el primer, i es genera un problema de seguiment.

"Amb la reforma del "Libro Blanco", la "igualdad de oportunitades" és molt maco; però no és veritat. Per començar, els alumnes vénen ja seleccionats amb uns coeficients intel·lectuals diferents, amb diverses motivacions i procedents de diferents ambients", dirà un responsable d'entitat.

No es poden formar homes i dones pel futur amb coneixements passats; aquest és un altre problema de la metodologia, del programa i dels objectius. Cal ensenyar coses més bàsiques: saber estudiar, crear hàbits d'estudi correctes, treballar la comprensió de textos, etc. Incidir més en la urbanitat: normes de conducta, respecte de les persones i de les coses, etc. Que siguin globalment més responsables.

A més, hi ha la idea que l'escola ha d'actuar en un context liberal; des d'aleshores, es deixa fer massa el que volen els alumnes (no ensenyant a respectar ni la cosa pública) que, entrancant-se amb la liberalitat donada pels mateixos pares, genera una situació ben diversa que abans, ja que s'ha passat d'un extrem a l'altre.

Finalment, pel que es refereix a l'actitud i aptitud dels mestres, s'assenyala la importància de la seva preparació:

"Hi ha alguns mestres que tampoc estan molt preparats. No vull abocar tota la responsabilitat en ells, perquè el que és cert és que el primer ensenyament ve ja de casa", diran des d'una entitat.

Des dels pobles petits, puntualitzen aquest extrem, dient que hi ha mestres que són estimulants i fan que els alumnes vagin a l'escola amb il·lusió i d'altres, en canvi, que generen una situació en la que els nois i les noies van a l'escola per obligació.

Els mestres d'aquests pobles petits subratllen l'avantatge que les escoles siguin unitàries: així es pot seguir més el ritme dels alumnes i no passar endavant si no ho han entès. Precisament és el problema que es planteja als pobles grans: passar a l'altre curs quan no han estat adquirits els coneixements anteriors.

Es subratlla, per altra banda, la dificultat de poder transmetre tots els continguts per manca de temps. Aquest és un problema que es planteja de manera general: els llibres queden a mig fer quan s'acaba el curs; o manca temps, o el programa és massa ampli.

"Això vol dir que el sistema està mal muntat", dirà un responsable d'una associació de pares.

Malgrat la crítica global i pertinent, hi ha uns punts comuns pel que fa a l'escola que són els següents:

- Ha d'ésser catalana
- L'educació sexual, política i religiosa s'ha de fer a l'escola.
- Cal que el claustre tingui un mínim de coincidència i que es pugui parlar d'equip de mestres, en una sintonia entre pares i mestres.

- Cal una estabilitat del claustre perquè no és bo canviar massa de mestres.

- Els mestres han de fer aportacions personals sense infiltrar ideologia.

Finalment, referint-se a la problemàtica de l'escola, es recorda el que ja ha estat esmentat més amunt: d'una banda el desinterès familiar sistemàtic i, de l'altra, la poca col.laboració directa dels pares en els assumptes de l'escola:

"El pensament que tenen els pares envers els mestres és que aquests volen viure bé, passar-s'ho bé, fer el mínim de feina possible i subratllen encara el fet que tenen moltes vacances. La figura del mestre està perdent prestigi davant dels pares i dels alumnes", diuen dolgudament uns mestres.

4.El futur centre de Guardiola

El projecte d'aquest centre entusiasma globalment la població entrevistada i respon certament a unes determinades expectatives. En aquests moments, segons diuen, el problema és força greu: els alumnes que volen continuar estudis han d'anar a Berga i molts d'ells en règim de pensió completa. Això els desvincula de la vida quotidiana d'una manera quasi inel.ludible.

Aleshores, donades aquestes dificultats actuals, a l'acabar el vuitè de bàsica, la majoria dels nois i noies es troben amb un buit, si no volen o no poden acceptar aquest desplaçament.

El fet de disposar d'un centre a Guardiola, a part d'enriquir la comarca, permetria als pares controlar més directament quina és la realitat d'estudis dels seus fills. Però això sí: aquest centre hauria d'estar integrat a la comarca i ésser obert al poble. Així ho expressa un batlle:

"De cara a la història, podria fer un arxiu que servís al poble i que, centrat a l'Ajuntament, aplegaria notícies de premsa i editaria un full informatiu del que porta a terme. Es clar, això s'hauria de fer fora de l'horari escolar".

"Hi ha molts punts que se'ns escapen; però el que és cert és que hauria d'ésser una cosa molt arrelada aquí. L'escola ha d'ésser molt realista: començar per aquí i anar eixamplant el cercle. Ha d'ésser una resposta a la realitat d'aquí", diu un altre informant.

Des dels pobles petits, es veu com una necessitat en tant que podrien aprendre a fer de tot una mica i per la vida del poble això és important: fuster, manyà, ferrer, llauner, paleta, etc. Adhuc es contempla la possibilitat de fer un aprenentatge en

cooperativisme i treballar en el camp de la ramaderia, del sistema de sembrar, els nous mètodes de regadiu i la informàtica.

Seria també convenient que els mestres del futur centre mantinguessin contactes amb els mestres dels pobles intentant conjuntament facilitar el pas d'una escola a l'altra.

On no hi ha cap mena d'acord és amb els horaris i el règim en el que s'haurien d'impartir aquests estudis; n'hi ha per a tots els gustos.

Uns s'inclinen per un horari de matí i tarda perquè, tractant-se d'un ensenyament obligatori, els alumnes aprofitarien més el temps. De fet, en no poder treballar per causa de la prohibició legal, seria l'oportunitat d'ocupar unes hores de profit a l'escola. Això sí: s'hauria de pensar en impartir una matèria més teòrica el matí per deixar les assignatures més pràctiques la tarda. I, a més, evidentment, en el cas d'un horari continuat, s'hauria de disposar de menjador pels alumnes.

"Si un noi o noia és de fora, ha d'anar a un bar a menjar un entrepà cada dia: això no és massa convenient".

D'altres pensen que seria millor un horari intensiu de matí donant l'oportunitat que els alumnes puguin estar més temps al seu poble: tindrien més marge per estudiar, podrien fer altres activitats i no ho trobarien tan pesat.

Pel que fa a les assignatures a impartir, alguns creuen que s'hauria de fer prèviament un estudi socio-econòmic de la subcomarca i així es podria veure quins són els llocs de treball que es necessiten; és a dir, es coneixeria el mercat de treball i els seus requeriments. Seria la manera de garantir la possibilitat de que els alumnes, si volien, es quedessin a treballar a la mateixa comarca.

Enginyeria tècnica	Tèxtil
Delineants	Boscós
Mineria	Agricultura
Perruqueria estètica	Topografia
Electrònica	Biologia
Administratiu	Geologia
Hostaleria	Informàtica
Comerç	Creació artística: dibuix, disseny...
Moda	Idiomes

V. Com defineixen els joves la seva identitat i la seva quotidianitat?

Introducció:

Aquest apartat s'interessa per saber què diuen els nois i noies de si mateixos, com defineixen la seva pròpia identitat.

S'ha tingut converses diverses amb tots els alumnes que estan cursant el vuitè d'EGB a les escoles de l'Alt Berguedà. Adés individualment, adés en grup se'ls ha invitat a explicar quelcom de la seva vida i quines expectatives tenen de cara al futur.

El relat que segueix és la síntesi de moltes estones de conversa i, per tant, la sistematització d'una informació tanmateix ben complexa. Només desitjaríem que en la transcripció literària d'aquest contingut, no haguéssim traïcionat el sentir i les expectatives dels joves adolescents de l'Alt Berguedà.

1. Estudiar o treballar?

Queda evident una actitud generalitzada prou realista en tant que molts d'ells opten pels estudis a nivell de preferències. D'altres potser més lligats als gustos personals o a les dificultats en seguir uns aprenentatges escolars per causa de l'esforç que comporten, s'inclinen directament per l'opció, impossible legalment, de posar-se a treballar tot just acabada la bàsica.

Amb tot, cal puntualitzar que sembla que la mateixa concepció dels estudis es troba lligada a la preparació que aquests donen per tal d'aconseguir un lloc de treball; això sembla més clar quan es troba referit als pobles petits: estudiar vol dir aprendre un ofici o un treball i no necessàriament aprendre humanitats o adquirir una cultura; tema per altra banda suggerit de manera excepcional.

2. Després de vuitè, què t'agradaria estudiar o practicar?

La important dispersió evoca la indefinició personal de cara a una opció futura. La seva experiència és tan limitada que permet la idealització simbòlica del seu futur a nivell de desig i és per això que hi trobem tant el que espera un ofici (modista, administratiu) com el que somnia fantasies (catedràtic, advocat, metge, futbolista).

En tot cas, és prou clar que hi ha qui encamina l'opció vers camins que exclouin directament allò que ha estat més desagradable: matemàtiques, llengua, etc.

Dóna una mica la impressió que als pobles petits l'enfoc és més directament dirigit a l'aprenentatge d'un ofici o carrera amb un to més possibilista; és a dir, en tot cas quelcom que sigui més pràctic i tangible.

3. La situació dels pares de cara a ells.

Hom té la impressió que es dóna ara un notable sentiment d'impotència generalitzada per part dels pares segons la dita dels mateixos nois i noies. Les expressions són prou clares:

"Fan el que poden"

"Si els hi pregunten una cosa que no saben..."

"Els pares no tenen temps"

"Ajuden en tot el que poden"

"No entenen el que faig al col·legi".

La dinàmica escolar, vulgui's o no, es troba lluny de la vida quotidiana dels pares; estem en centres d'interès massa dispersos. És així que àdhuc hi ha nois i noies que constaten que els pares ni els demanen comptes de cara a les notes.

4. De la col·laboració a les feines de la casa.

Aquesta és obertament i clarament intensiva; des de les feines de la llar (rentar plats, escombrar, fer el llit, estendre la roba, anar a comprar, etc), fins a les tasques de la hisenda familiar (treballar al camp, remenar pinsos, treure fems, munyir, etc.)

Amb tot, hi ha singulars i notables diferències entre nens i nenes, notant-se una col·laboració evidentment més forta d'aquestes. Dóna la impressió que els nens fan una col·laboració més directament lligada a les funcions externes de la llar i les nenes una dedicació més concreta a la casa: una línia de divisió sexual del treball ben definida.

Entre la voluntarietat i l'obligatorietat, hi ha una forta ambivalència, puix que allò que pot començar a ésser una obligació, pot esdevenir fàcilment assumit interiorment.

"Ho he de fer perquè la meva mare treballa la nit i ha de dormir de dia; llavors jo he de fer la feina i, a vegades, àdhuc tinc ganes de fer-la"

"Ho vull perquè veig que la mare està cansada"

"Moltes vegades m'estimo més fer-les jo, les feines"

Això no treu que la imposició sigui quelcom esperable i es repeteixen les motivacions expressades pels mateixos pares:

"Diuen que, quan sigui gran, ja sabré fer les feines".

Les activitats de lleure van des de les més passives, com veure la televisió, fins la posada en pràctica de "hobbys" ben diversos: esport, carrer, escriure, tapissar, brodar, ordinador, anglès, catquesi, etc.

On hi ha entitats organitzades i cohesionants de la vida juvenil, les possibilitats de lleure es diversifiquen més, en contrast amb els pobles on l'escassetat d'activitats és evident:

"L'únic que tenim és el teatre i en fan pocs cops".

L'avorriment en el temps de lleure ostensiblement sobre la vida juvenil i és per això que, a l'hora d'expressar desitjos mostren un ventall en el que projecten allò que més troben a faltar: excursions, fer un club, pavelló cobert, sala de jocs, etc.

Als pobles més petits, es veu que el món dels grans està molt a prop i la manca d'alternatives fa que l'assumeixin acríticament; és aleshores que identifiquen fàcilment el lleure amb l'activitat de la casa (pasturar vaques) o amb la vida de l'escola (fer els deures).

6. El lleure dels caps de setmana

Aleshores el lleure s'intensifica perquè hi ha més temps desocupat; al cessar les obligacions escolars, el temps és menys coaccionat: no cal aixecar-se a una hora determinada ni cal anar a dormir tan aviat.

Per altra banda, el turisme i la presència de persones que venen a passar els caps de setmana i l'estiu, modifica les coordenades de les seves relacions socials en certs pobles: la colla d'amics s'eixampla i les possibilitats són més diversificades.

Malgrat tot, això no és pas sempre cert, perquè, en determinats contextos en els que els grups d'amics estan molt lligots a l'escola, el cessament de l'activitat d'aquesta distorsiona greument les possibilitats de trobada i de relació natural.

Per altra banda, en pobles petits és precisament els dies de festa que s'intensifica més la relació amb els de casa i la col·laboració més estreta amb la pròpia família, àdhuc a les feines de la casa o en activitats vinculades amb l'activitat familiar.

Sembla que, en no tenir obligacions concretes, els caps de setmana es fa patent un clar sentiment de llibertat i de disposició lliure del propi temps; des del joc a l'ajuda directa i participada en les coses familiars.

7. Participació en la vida col.lectiva dels pobles

Als pobles petits no hi ha oportunitat per causa de la manca d'entitats cohesionants. Sembla com si la integració no es faci a través d'associacions, i en canvi que la vida de poble sigui integradora en si mateixa sense precisar d'entitats.

Els nens participen més en la vida familiar, estan més integrats al poble, i, en canvi, no hi ha associacions ni clubs.

Als pobles grans, pràcticament la meitat dels nois i noies d'aquestes edats s'integren a moltes i diverses associacions, algunes de caràcter juvenil i d'altres no específicament per a joves. Qui fa activitats esportives ("amb l'esperança d'estar en forma per tal d'alimentar la il.lusió que, quan seré gran, podré fitxar pel Barça"), qui participa en moviments d'església, qui en esbarts dansaires, grups excursionistes o esplais i qui en sociatats de pescadors. També hi ha qui participa en activitats més puntuals i vingudes de fora pensant sobretot en un futur: el Cercle de Lectors pensant en bons llibres o les classes organitzades d'anglès, interpretant que això servirà pel futur.

VI. A TALL DE CONCLUSIONS

Era la nostra intenció en començar el treball, elaborar un estudi de camp que pogués servir de guia als futurs responsables de l'Institut d'Ensenyament Secundari de Guardiola de Berguedà per conèixer quines eren les demandes de la població.

Pensàvem que al tractar-se d'un "cul de sac" d'uns nuclis de població envoltats de muntanyes i amb poques sortides a l'exterior valia la pena i es podien concretar les expectatives explícites i no explícites de la zona.

1. La població

Com hem vist i contra el que esperàvem la població és, més o menys, la de qualsevol poble de Catalunya: ni massa envellida ni massa jove. Per altra part, l'important descens de la població observat a tots els pobles sembla que s'hagi aturat i fins i tot hi ha un lleuger augment.

Gairebé la meitat de les cases de la comarca són dedicades a la 2ª residència i això ens dóna també una característica, pensem que en augment: la funció assignada a l'Alt Berguedà de zona d'estiueig o lleure de cara a les grans ciutats. Quan es planifiqui què han d'estudiar o aprendre aquests nois i noies caldrà recordar-ho.

2. La relació pares-mestres

Ens sembla que les enquestes reflexen que els pares i els mestres s'ignoren mutuament bo i dient en públic que es respecten i en privat que no s'entenen. Aquest fet augmenta com més petit és el poble.

Succeeix que molts mestres són de fora, vénen per poc temps, no coneixen la comarca i els costa d'adaptar-se: vol dir que tenen voluntat, volen fer coses, potser grans canvis i el poble, els pares o no responen o responen a un nivell molt més baix de l'esperat o baix en relació a l'esforç emprat per part dels mestres. Aquests diuen que els pares no s'interessen però els que donen dades d'assistència a les reunions són molt més elevades que a Barcelona, per exemple.

Si els pares, segons els mestres, no participen, però vénen, a les reunions, parlen del noi però no saben què fa a l'escola. Cal pensar que en aquests poblets cap pla educacional tindrà èxit sense una integració i participació dels adults en el pla?

3. El bé comú, la participació.

Hi ha molta insistència, tan en positiu com en negatiu, en respectar el bé comú, comportar-se "adequadament", fer coses per al poble...

Per altra part és evident la manca, denunciada per grans i petits, de centres cohesionadors o llocs on puguin exercir la seva participació i creativitat els nois i noies de 12 a 16 anys.

Pensem doncs, que les enquestes evidencien una voluntat ferma de l'Alt Berguedà de que els seus joves siguin respectuosos cara al bé comú, cara al poble junt amb les ànsies de que els facin participar a tots, a manca d'associacions i forneixin els mateixos canals d'intervenció en el poble, canals respectuosos però creatius alhora.

Sense caldre pensar en un excés de voluntarisme per part dels treballadors que hi vagin a parar, sembla com si aquesta funció de cohesionador pogués ser una de les tasques del nou centre.

4. Aprendre què? Fer què?

Destaca el fet de que unes qualitats molt alabades i apreciades pels adults siguin tenir iniciatives, ser desperts... També hi ha ganes de que els nans, sàpiquen fer una mica de tot: aprenguin, per un costat, les coses tradicionals i necessàries en un poble (fer una mica de paleta, de fuster,...) i per l'altre les últimes tècniques (informàtica, sanitat animal...) així com noves maneres de dur-les a terme (cooperativisme...)

Creiem que això coincideix amb el rebuig expressat pels adolescents de l'estudiar per estudiar o d'algunes assignatures i porta a observar una exigència molt forta de plans d'estudi lligats a la realitat, de projectes globalitzadors, on es vegi clarament la utilitat del que s'estudia i que siguin capaços d'integrar en una sola unitat totes les assignatures.

5. El rol masculí/femení

Per ser fidels a la realitat cal dir que constatem una preponderància, assumida tan pels adults quan parlen de què han de fer els nois i noies com d'aquests i aquestes quan expressen les seves expectatives, dos papers, totalment diferenciats d'home i dona, no hem trobat ningú que plantegi la més mínima qüestió sobre aquest aspecte i això, donat el conjunt de l'evolució a Catalunya i a la resta del món, ho trobem especialment greu.

Pot ser això degut a que les nenes no han vist res més i cal obrir nous horitzonts en aquest aspecte?

6. Sortir/quedar-se al poble?

Pel que fa al dilema integració al poble / estudi intensiu en un altre lloc, ens sembla que no es pot agafar per cap dels dos extrems doncs tots els enquestats volen i dolen al mateix temps. Creiem que el que queda expressat en el fons de l'intenció és que no es pot perdre ni integració ni enriquiment i això, a l'hora de planificar l'horari del nou centre caldrà vigilar-ho.

- Això no ha fet res més que començar...

Creiem que aquest estudi és un primer pas, indispensable per altra banda, per a conèixer quina és la voluntat i les necessitats de l'Alt Berguedà, però, de cara al futur centre, caldria encara elaborar unes línees de treball prou flexibles perquè permetin el joc i la programació concreta a l'equip que hi treballarà i que no deixin de banda les possibilitats legals i estructurals d'actuació.

- A P E N D I X :

- Model d'entrevista
- Model fitxa institucions
- Bibliografia

Guió d'entrevista als dirigents d'institucions infantils i juvenils

1. Identificació de la institució o associació: nom, adreça, any fundacional, participació de nois i noies de 12-16 anys, quants? i quantes?, que hi fan?, s'hi apunten pel seu compte o els hi han apuntat?, la intervenció dels pares en la vida dels nois/es la consideren estimulants, poc estimulants o absent ("passen")?
2. A què es dedicava en els seus orígens i a què es dedica actualment? Evolució de les etapes històriques més importants.
3. Com veuen i que n'esperen dels nois i noies de 12-16 anys? Com els judiquen? Quina visió en tenen? (Exemples i casos);
4. Creuen que els nois o noies de 12 a 16 anys aprofiten veritablement el temps? Els que estudien? Els que treballen?
5. Veuen que l'escola actual serveix de cara a l'educació i la instrucció dels nois i noies de 12 a 16 anys? Com desitjarien que fos aquesta escola?
6. Com usen el temps d'oci o lliure els nois i noies que es contacten des de les institucions o associacions?

.

(A afegir només per les associacions de pares)

7. Com es veu el futur centre de Guardiola? És necessari? Com ha d'ésser per tal de servir als nois i noies de la comarca?
 - organitzant activitats escolars paral·leles, curssets.
 - s'ha de centrar en assignatures optatives que responguin a la realitat de la comarca, quines.
 - ha d'articular uns horaris adequats (només al matí, només a la tarda, fer un horari intensiu, fent assignatures o matèries més teòriques al matí i més pràctiques a la tarda, etc.). Menjadors on i com.

Guió d'entrevista adreçada als nois i noies de 12 a 16 anys

1. T'agrada més estudiar o t'agradaria més treballar?
2. Després de 8è. quines coses t'agradaria estudiar o practicar a l'escola?
3. Et sents ajudat pels de casa de cara a l'estudi o el treball?
4. Quines relacions tens amb els de casa teva? (de confiança, subjecció, diàleg, agressivitat, paternalisme, etc?)
5. Col.labores habitualment en les feines de casa? Com? De quina manera? Perquè vols o perquè t'ho fan fer?
6. Què fas en el temps lliure? T'avorreixes mai? Què t'agradaria fer realment?
7. Hi ha diferència entre les activitats de temps lliure d'entre setmana amb respecte a les del cap de setmana? En cas afirmatiu, explicar-ho una mica.
8. Participes en alguna entitat o associació? De persones de totes les edats o esclussivament de joves? Per a què fer? T'agrada realment? Et serveix en quant que et proporciona nous amics o per altres raons?

FITXA DE LA INSTITUCIÓ O ASSOCIACIÓ.

NOM

ADREÇA.

ANY FUNDACIONAL PRESIDENT

.PARTICIPACIÓ de NOIS o NOIES de 12-16 anys: NOMBRE Nois....Noies....

-Què hi fan?.

-s'hi apunten pel seu compte o els hi han apuntat

.EVOLUCIÓ i ETAPES HISTÒRIQUES MÉS IMPORTANTS:

Guió d'entrevista amb els pedagogs

1. Els nois i noies que freqüenteu, estudien de bon grat o ho fan més aviat per força?
2. Quines són les actituds més corrents i generalitzables entre els nois i noies que coneixeu?

Aspectes personals: - Descuidats o ordenats en les seves coses

- Actius
- Creatius i crítics
- Constants
- Sincers o mentiders
- Reflexius o espontanis
- Responsables
- Segueixen el ritme dels altres o són descuidats
- Saben escoltar, consultar llibres o persones.
- Saben raonar els coneixements

Aspectes relacionals:

- Són indisiplinats
- Són agressius
- Són respectuosos
- Són sociables
- Són individualistes o més aviat grupals.

Tot això amb què ho noteu? (citeu exemples i casos que il·lustren)

3. L'intervenció dels pares en la vida dels nois i noies de 12 a 16 anys la considereu estimulants, poc estimulants o absent (passen)?
4. Pels nois i noies que no segueixen, què es fa com a mesura de suport? (converses, entrevistes amb els pares, recuperacions individuals)
5. Quines interferències educatives se us plantegen (col·les, amics, famílies) ?
6. Els nens han assolit un nivell de coneixements segons els objectius establerts en el programa de 8è. d'EGB?

7. Com ha de ser el futur centre de Guardiola?

- organitzant activitats escolars paral·leles
- s'ha de centrar en assignatures optatives que responguin a la realitat de la comarca
- articulant els horaris racionalment (de matí, tarda, intensiu, diferenciant assignatures del matí a la tarda, més teòriques al matí o més pràctiques a la tarda, etc). Menjadors.

Elements bibliogràfics emprats

- Pel que fa la història:

1. Gran Geografia Comarcal de Catalunya, T II

2. Gran Enciclopèdia Catalana

ambdues de la Fundació Gran Enciclopèdia Catalana.

3. Guia del Berguedà (autors i àmbit de recerques del Berguedà)

- Pel que fa a les dades censals:

1. Diverses informacions censals del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (C.I.D.C.)

2. El document més actual: Dades de població. Recomptes provisionals, padrons municipals d'habitants de Catalunya, 1.986.

- Treball realitzat amb la col.laboració d'en Raimon Bonal del Servei Tècnic de la Fundació Jaume Bofill

L'Equip de treball està format per:

Fernanda PALLÀS i TROYANO

Josep RIBERA i TURRÓ

Anna RIBERA i CORNELLÀ

i amb la col.laboració de Dolors PONS i CUYAS